

Nr 78

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för bidrag till skattelindring åt synnerligt skattetyngda kommuner, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 1 (bilaga 9, punkt 63) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till skattetyngda kommuner, m. m., för budgetåret 1962/63 beräkna ett förslagsanslag av 16 500 000 kr.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 111, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 2 mars 1962, föreslagit riksdagen att a) med godkännande av i statsrådsprotokollet angivna ändrade grunder för bidrag till skattelindring åt synnerligt skattetyngda kommuner bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga föreskrifter i ämnet; b) till Bidrag till skattetyngda kommuner, m. m., för budgetåret 1962/63 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 40 000 000 kr.

Propositionen

I propositionen framlägges förslag till ökat stöd åt de skattetyngda kommunerna genom ändring av bestämmelserna rörande skattelindringsbidragen. Avgörande för om bidrag skall kunna utgå skall i huvudsak liksom hittills vara att utdebiteringen i kommunen överstiger 11 kr. per skatte-krona och att kommunens skatteunderlag understiger det s. k. gränsunderlaget, d. v. s. viss procent av medelskatteunderlaget i rikets kommuner. Beräkningssättet för detta gränsunderlag föreslås ändrat, varigenom ett större antal kommuner än för närvarande kommer i åtnjutande av bidrag och bidragsprocenten ökar. En ökad differentiering föreslås även genom att riket indelas i tre gränsunderlagsområden mot för närvarande två. Extra bidrag föreslås komma till väsentligt ökad användning som ett komplement till de ordinarie bidragen.

Statens kostnader för bidragsgivningen beräknas för helt år komma att öka från för närvarande ca 15 milj. kr. till omkring 60 milj. kr. För budgetåret 1962/63 beräknas anslagsbehovet dock till 40 milj. kr.

Beträffande den närmare innebörden av propositionsförslaget får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet s. 2—31.

Motioner

I anledning av förevarande proposition har väckts två motioner, nämligen dels en motion inom första kammaren av herrar *Dahlberg* och *Wikner* (I: 644), vari föreslås att reglerna för erhållande av skattelindringsbidrag utformas så att de kommuner, som berörs av en kommunsammanläggning och där skattelindringsbidrag utgår, får del av den höjning som inträder från och med 1963;

dels ock en motion inom andra kammaren av herr *Svensson* i Stenkyrka m. fl. (II: 803), vari hemställs att riksdagen vid behandling av den föreliggande propositionen måtte a) besluta att gränsunderlaget för Gotland må utgöra 65 procent av medelskatteunderlaget, b) i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i motionen anförts beträffande fördelningen av det extra tillägget ävensom angelägenheten av ytterligare reformer på skatteutjämningsens område.

Beträffande motiveringarna för de ifrågavarande yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet

Det föreliggande propositionsförslaget åsyftar att genom vissa ändringar av gällande bestämmelser rörande skattelindringsbidrag bereda ökat stöd åt de skattetyngda kommunerna. Förslaget, som i princip bygger på ett av 1958 års skatteutjämningskommitté hösten 1961 framlagt förslag, har karaktären av ett provisorium avseende bidragsgivning för åren 1963—1965. En mera allsidig prövning av frågan om den kommunala skatteutjämnings avses skola ske vid 1964 års riksdag, då skatteutjämningskommittén beräknas ha redovisat sina slutliga överväganden.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall förbättringen ske dels inom den ordinarie bidragsgivningens ram och dels, såsom ett komplement till denna, genom väsentligt vidgad extra bidragsgivning. I det förre hänseendet innebär förslaget en höjning av gränsunderlagen i förening med en utbyggnad av antalet gränsunderlagsområden från f. n. två till tre, nämligen ett för Norrbottens län samt lapplandsdelen av Västerbottens län, ett för återstoden av Västerbottens län samt Jämtlands och Västernorrlands län och ett för återstoden av landet; därjämte föreslås maximigränsen för bidragsprocenten höjd från f. n. 80 till 90. I fråga om sättet för beräkning av procentatsen för gränsunderlaget förutsätts den i huvudsak tekniska ändringen, att procentalen anknyts till medelskatteunderlaget i rikets samtliga kommuner i stället för som nu endast landskommunerna. Vidare skall det löpande årets i stället för närmast föregående års taxering läggas till grund för beräkningen.

Den förordade indelningen i tre gränsunderlagsområden, vilken överens-

stämmer med vad skatteutjämningskommittén föreslagit och som även i huvudsak godtagits av de hörda remissinstanserna, synes utskottet väl motsvara det aktuella behovet av en differentiering, varför utskottet biträder propositionen i denna del. Jämväl i övriga hänseenden kan utskottet, med beaktande av förslaget karaktär av ett provisorium, ansluta sig till förslaget i fråga om den ordinarie bidragsgivningen.

Vid bifall till förslaget kommer procentsatserna för gränsunderlagen att utgöra 80 resp. 70 procent för de båda särskilda norrlandsområdena och 55 procent för södra och mellersta Sverige, varvid som nämnts är att märka att procentsatserna anknutits till medelskatteunderlaget i rikets samtliga kommuner. Vidare kommer maximigränsen för bidragsprocenten, såsom redan omnämnts, att höjas från 80 till 90. Denna höjning får betydelse för kommuner som har det allra minsta skatteunderlaget.

Även i vad rör den extra bidragsgivningen kan utskottet ansluta sig till propositionsförslaget, enligt vilket denna bidragsform skall komma till användning i betydligt utökad omfattning och bidrag lämnas efter fri prövning i de enskilda fallen. Härvid har utskottet uppmärksammat de med denna bidragsform förenade möjligheterna att bereda lättnad i den ekonomiska börda som kostnaderna för folkpensionering, skolväsende och socialvård i många fall innebär. Den extra bidragsgivningen synes vidare kunna tillgodose önskemålet att åstadkomma ökat stöd åt kommuner, vilka utan att de anses fylla förutsättningarna för uppflyttning i gränsunderlagsgrupp med högre procenttal — något som förutsätts kunna ske, när förhållandena därtill föranleder — skäligen befinnes böra utom ramen för den ordinarie bidragsgivningen komma i åtnjutande av bidrag.

I motionen II: 803 yrkas bl. a., att riksdagen måtte besluta att gränsunderlaget för Gotland må utgöra 65 procent av medelskatteunderlaget. Denna fråga har särskilt berörts i propositionen, varvid departementschefen uttalat att han inte kunnat ansluta sig till ett av bl. a. länsstyrelsen i Gotlands län framställt förslag om att generellt hänföra kommunerna i detta län till den mellersta av de tre områdesgrupperna. De av skatteutjämningskommittén redovisade beräkningarna har nämligen inte tytt på att utgiftsförhållandena i länet skulle så väsentligt avvika från vad som gäller för övriga delar av södra och mellersta Sverige, att en högre bidragsgrupp av denna anledning skulle vara motiverad. Även enligt utskottets mening saknas f. n. tillräcklig anledning att generellt hänföra gotlandskommunerna till den mellersta områdesgruppen. Utskottet vill än en gång understryka, att i den mån efter en beräkning av det ordinarie bidraget utdebiteringens höjd skulle framstå som oskälig, så finns den förut berörda möjligheten till extra bidragsgivning. I sammanhanget bör också erinras om den enligt propositionsförslaget förutsatta möjligheten för Kungl. Maj:t att hänföra kommun till en gränsunderlagsgrupp med högre procenttal, om förhållandena är sådana att kommunen i fråga skäligen bör jämföras med kommuner tillhörande sådan grupp. Utskottet kan därför inte ansluta sig till det ifrågavarande motionsyrkandet.

I motionen II: 803 yrkas vidare, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte ge till känna vad i motionen anförts beträffande fördelningen av det extra tillägget samt angelägenheten av ytterligare reformer på skatteutjämnings område. I det förra hänseendet understryks i motionen betydelsen av att fördelningen av det extra bidraget inte blir alltför restriktiv, utan att man således inom den givna kostnadsramen bör tillvarata alla möjligheter att utjämna de kostnadsskillnader, som man på annat sätt inte kan motverka. Då utskottet anser sig kunna utgå från att vid fördelningen av de extra bidragen skälig hänsyn kommer att tagas till de speciella förhållandena, något som även läser kunna utläsas ur propositionsförslaget, kan utskottet inte finna påkallat att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t särskilt skulle ge uttryck åt en förväntan i det hänseende motionen sålunda avser. Inte heller synes det utskottet påkallat att från riksdagens sida görs något särskilt uttalande om att utredningsarbetet på en genomgripande allmän skatteutjämningsreform på allt sätt bör påskyndas. Utredningsarbetet inom skatteutjämningskommittén bedrivs som bekant med det målet för ögonen, att resultatet av kommitténs övervägande skall kunna redovisas för 1964 års riksdag.

I propositionen erinras om det förslag rörande skattelindringsbidrag i vissa fall vid kommunsammanläggningar, som indelningssakkunniga framfört och som berörts vid anmälan av propositionen nr 196 till 1961 års riksdag med förslag till lag om nedsättning av allmän kommunalskatt i anledning av övergångsbidrag vid vissa ändringar i den kommunala indelningen. De sakkunniga hade konstaterat, att en kommunsammanslagning i vissa fall skulle kunna få till följd att skattelindringsbidrag som tidigare utgått till en delkommun skulle minska eller bortfalla. Med hänsyn till vikten av att stimulera till frivilliga sammanläggningar även i områden där skattelindringskommun ingick, hade de sakkunniga funnit det motiverat att förordna en speciell bidragsgivning av innebörd, att — som ett provisorium — ett belopp motsvarande det skattelindringsbidrag, som utgick till delkommun året före indelningsändringen, skulle tills vidare utgå till den nybildade kommunen fr. o. m. det år indelningsändringen trädde i kraft. I anslutning härtill förordas nu, att extra bidrag skall kunna beviljas i fall som här avses, om så erfordras för att minskning inte skall inträda i förhållande till vad som utgått i bidrag till delkommunerna före sammanläggningen. Mot vad sålunda anförts och förordats har utskottet inte funnit anledning till erinran. Tillräckliga skäl för en längre gående bidragsgivning, på sätt yrkas i motionen I: 644, föreligger inte enligt utskottets mening, varför utskottet avstyrker motionsyrkandet.

Enligt propositionsförslaget skall nuvarande bestämmelse om att det sammanlagda beloppet av extra bidrag inte får överstiga en femtedel av det totala beloppet av ordinarie skattelindringsbidrag för året uppmjukas därhän, att då synnerliga skäl därtill föranleder en högre andel må kunna utgå såsom extra bidrag. Då det med den förordade utökningen av bidragsgivningen i vissa fall kan bli aktuellt med en proportionellt större andel i form av extra bidrag, har utskottet intet att erinra mot förslaget i denna del.

De gjorda anslagsberäkningarna föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Vad propositionsförslaget i övrigt innehåller har inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 644 och II: 803, sistnämnda motion såvitt angår förhöjt gränsunderlag för Gotland, med godkännande av i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 2 mars 1962 angivna ändrade grunder för bidrag till skattelindring åt synnerligt skattetyngda kommuner bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga föreskrifter i ämnet;

II. att riksdagen må till *Bidrag till skattetyngda kommuner, m. m.*, för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 40 000 000 kr.;

III. att motionen II: 803 i vad den icke behandlats under I. icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 april 1962

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Gillström, Boman, Einar Persson, fröken Andersson, herrar Axel Johannes Andersson, Bergman, Per Jacobsson, Rikard Svensson, Bengtson, fru Wallentheim, herrar Mårtensson, Svärd, Herbert Larsson, Manne Olsson och Eric Carlsson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, fröken Elmén, herrar Nilsson i Göingegården, Andreasson, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, Svensson i Ljungskile, Lassinantti, Carbell, Gustafsson i Uddevalla, Gustafsson i Kårby och Löfroth.

Reservation

av herrar *Bengtson, Eric Carlsson, Eliasson* i Sundborn, *Gustafsson* i Kårby och *Löfroth*, vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande, som på s. 2 börjar med »Den förordade» och på s. 3 slutar med »ordinarie bidragsgivningen», bort ha följande lydelse:

»Den förordade indelningen i gränsunderlagsområden har i huvudsak godtagits av de hörda remissinstanserna. Dock har i vissa remissyttranden erinringar framförts beträffande Gotlands inplacering, vilka enligt utskottets mening måste beaktas. Utskottet återkommer i det följande till denna fråga. I övriga hänseenden kan utskottet med beaktande av förslaget karakterisera av ett provisorium ansluta sig till förslaget i fråga om den ordinarie bidragsgivningen.»

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 3, som börjar med »I motionen» och slutar med »ifrågakavande motionsyrkandet», bort ha följande lydelse:

»I motionen II: 803 yrkas bl. a., att riksdagen måtte besluta att gränsunderlaget för Gotland må utgöra 65 procent av medelskatteunderlaget. Denna fråga har särskilt berörts i propositionen, varvid departementschefen uttalat, att han inte kunnat ansluta sig till i remissyttrandena framställda förslag om att generellt hänföra kommunerna i Gotlands län till den mellersta av de tre områdesgrupperna. Enligt utskottets mening bör emellertid beaktas de skäl som av länsstyrelsen i Gotlands län samt Gotlands länsavdelning av Svenska landskommunernas förbund anförts för en placering av länet i förmånligare områdesgrupp. Utskottet har härvid fäst särskilt avseende vid vissa för länet specifika frakt- och avståndskostnader, det begränsade befolkningsunderlaget för landstingets verksamhet samt vid att Gotland har det lägsta genomsnittliga skatteunderlaget av samtliga län. Dessa omständigheter motiverar att länet får en förmånligare inplacering än övriga områden i södra och mellersta Sverige. Utskottet finner det i motionen II: 803 framförda förslaget väl avvägt och tillstyrker sålunda att gränsunderlaget för Gotlands län må utgöra 65 procent av medelskatteunderlaget.»

dels ock att utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 803, såvitt angår förhöjt gränsunderlag för Gotland, samt med avslag å motionen I: 644, med godkännande av i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 2 mars 1962 angivna ändrade grunder för bidrag till skattelindring åt synnerligt skattetyngda kommuner samt med iakttagande av vad utskottet anfört bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga föreskrifter i ämnet;»